

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE

**al articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea
unor acte normative**

(adoptarea legilor organice de către Parlament)

(sesizarea nr. 131a/2024)

CHIȘINĂU

20 iunie 2024

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI II DIN
LEGEA NR. 116 DIN 16 MAI 2024 PENTRU MODIFICAREA UNOR ACTE NORMATIVE

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 6 iunie 2024,
Examinând sesizarea menționată în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind controlul de constituționalitate al articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative, depusă în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale de către dnii Oleg Reidman, Said-Muhmat Amaev, Grigore Novac, Vladimir Odnostalco, Fiodor Gagauz, Constantin Starîș și de dnele Alla Darovannaia, Tatiana Cunețchi, Adela Răileanu, Diana Caraman, deputați în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Prin decizia Curții Constituționale din 10 iunie 2024, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

3. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și Guvernului.

4. În ședința publică a Curții au fost prezenți dnii Victor Poleacov și dna Ala Ursu-Antoci, reprezentați ai dlui Grigore Novac, coautor al sesizării, deputat în Parlament. Parlamentul a fost reprezentat de dl Radu Radu, consultant principal al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Eduard Serbenco, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției.

5. În ședința Curții Constituționale, dl Radu Radu a cerut printr-un demers amânarea ședinței de examinare a sesizării la o altă dată. Prin decizia sa din 20 iunie 2024, Curtea a respins această cerere.

ÎN FAPT

6. La 8 aprilie 2024, un grup de deputați în Parlament au înregistrat proiectul de lege nr. 107 pentru modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale.

7. În nota de fundamentare la proiectul de lege este indicat că modificările urmăresc aplicarea eficientă și exhaustivă a măsurilor restrictive internaționale în privința subiecților restricțiilor prevăzuți la articolul 5 din Legea nr. 25 din 4 martie 2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale. În nota de fundamentare se mai notează că, pentru a nu permite eludarea de la aceste sancțiuni, este necesară modificarea mai multor articole din Legea citată, în sensul concretizării categoriilor de persoane care vor fi incluse în lista persoanelor asociate subiectului restricției. Totodată, autorii proiectului de lege au propus modificarea articolelor 7, 10, 11, 13, 14, 18, 19 și 20, precum și o nouă formulare a articolelor 28 și 29.

8. În ședința Parlamentului din 12 aprilie 2024, acest proiect de lege a fost examinat și votat în prima lectură.

9. La 7 mai 2024, dl deputat Radu Marian a formulat un amendament la proiectul de lege nr. 107/2024, prin care a propus completarea sa cu un articol nou, care să includă Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” în Anexa la Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deținerea proprietății publice, care stabilește bunurile care nu sunt pasibile de privatizare.

10. La 15 mai 2024, dl deputat Vasile Grădinaru a formulat un amendament la proiectul de lege nr. 107. Amendamentul propune completarea articolului 13 din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deținerea proprietății publice cu alineatele (4¹) și (4²). În argumentarea amendamentului se menționează că se urmărește reglementarea competenței Parlamentului de a decide includerea unui bun sau a unei întreprinderi de stat în lista bunurilor care nu sunt pasibile de privatizare, în lipsa propunerii Guvernului, dacă aceasta este de importanță pentru securitatea statului, conform articolului 5 din Legea nr. 174/2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, și dacă întreprinderea de stat activează într-un domeniu de importanță pentru securitatea statului, așa cum prevede articolul 4 din Legea nr. 174/2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului.

11. La 16 mai 2024, Parlamentul a examinat proiectul de lege nr. 107/2024 de modificare a Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale și amendamentele la acesta. După adoptare, proiectul de lege nr. 107 a devenit Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative, iar amendamentele formulate au fost încorporate în textul Legii la articolul II.

12. La 23 mai 2024, Președintele Republicii Moldova a promulgat această Lege, iar la 24 mai 2024, Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative a fost publicată în Monitorul Oficial.

II. Legislația pertinentă

13. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1
Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 7
Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 73
Inițiativa legislativă

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

Articolul 74
Adoptarea legilor și a hotărârilor

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

[...]”

Articolul 131
Bugetul public național

„[...]”

(4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

[...]”

14. Prevederile relevante ale Legii nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative sunt următoarele:

„[...]”

Articolul II. – Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 90–93, art. 401), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 13 se completează cu alineatele (4¹) și (4²) cu următorul cuprins:

„(4¹) Prin derogare de la prevederile art. 6 alin. (1) lit. c) și ale alin. (3) și (4) din prezentul articol, Parlamentul poate decide includerea unui bun sau a unei întreprinderi de stat în lista bunurilor nepasibile de privatizare și în lipsa unei propuneri din partea Guvernului dacă bunul respectiv este unul de importanță pentru securitatea statului, conform art. 5 din Legea nr. 174/2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI II DIN
LEGEA NR. 116 DIN 16 MAI 2024 PENTRU MODIFICAREA UNOR ACTE NORMATIVE

statului, sau dacă întreprinderea de stat activează în unul din domeniile de importanță pentru securitatea statului prevăzute la art. 4 din legea respectivă.

(4²) Excluderea din lista bunurilor nepasibile de privatizare a bunurilor și a întreprinderilor de stat prevăzute la alin. (4¹) se realizează de Parlament exclusiv în baza unei propuneri a Guvernului, însoțită de fundamentarea economică, bugetară, socială și juridică, precum și cea legată de lipsa unor riscuri de securitate pentru stat.”

2. Anexa se completează cu poziția 26¹ cu următorul cuprins:

26 ¹	Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”	Chișinău, bd. Dacia nr.80/3	1002600007189	186747760
-----------------	--	-----------------------------	---------------	-----------

[...].”

ÎN DREPT

I. Argumentele autorilor sesizării

15. Autorii sesizării susțin că articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 are la bază două amendamente formulate la proiectul de lege nr. 107/2024 de modificare a Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, care au fost înregistrate cu doar câteva zile înainte de examinarea proiectului legii în lectură finală, amendamente care nu au fost avizate de autoritățile competente și care nu conțin expertizele pe care reglementările în vigoare le impun. Mai mult, având în vedere că obiectul proiectului de lege înregistrat cu nr. 107 la 8 aprilie 2024 și cel al amendamentelor în discuție sunt diferite, autorii notează că aceste amendamente reprezintă, în realitate, o nouă inițiativă legislativă.

16. Autorii sesizării menționează că la adoptarea articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 Parlamentul a încălcat articolele 5 și 74 din Constituție și mai multe prevederi din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, din Regulamentul Parlamentului, precum și din Legea privind actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017. Potrivit articolului 13 alin. (4) din Legea nr. 121/2007, includerea în lista bunurilor nepasibile de privatizare se face la propunerea organului abilitat înaintată Guvernului, care, după aprobare, o prezintă Parlamentului. În acest caz, Parlamentului nu i-a fost prezentată vreo propunere din partea Guvernului care ar fi avut ca obiect includerea aeroportului în lista bunurilor nepasibile de privatizare. Astfel, autorii sesizării consideră că prin adoptarea Articolului II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 Parlamentul și-a arogat competențe care îi sunt improprie și a uzurpat competențele Guvernului prevăzute de Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice.

17. De asemenea, autorii susțin că, în realitate, includerea aeroportului în lista bunurilor nepasibile de privatizare a urmărit să faciliteze darea în locațiune a spațiilor comerciale din cadrul aeroportului de la trei la cinci ani. Astfel, pentru că articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 produce această consecință și

reglementează situația unui bun care face parte din patrimoniul statului, autorii sesizării susțin că aceste prevederi trebuiau să fie avizate de către Guvern, așa cum stabilește articolul 131 alin. (4) din Constituție.

18. În acest context, autorii sesizării susțin că articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative încalcă articolele 1 alin. (3), 2, 5, 6, 7, 8, 23, 54, 73, 74, 96 și 131 alin. (4) din Constituție.

II. Argumentele autorităților și ale organizațiilor care și-au prezentat opiniile

19. Guvernul precizează că modificările realizate prin articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative, în esența lor, nu deviază de la reglementările deja existente în legislație, care stabilesc faptul că întreprinderile de stat care exploatează bunuri ale transportului aviatic nu sunt pasibile de privatizare. Din acest punct de vedere, Guvernul notează că, contrar opiniei autorilor sesizării, modificările operate în Legea privind administrarea și deetatzarea proprietății publice contribuie la sporirea previzibilității legislației, prin armonizarea cerințelor imperative privind caracterul nepasibil de privatizare al bunurilor din domeniul transportului aviatic.

20. Guvernul subliniază că Aeroportul Internațional Chișinău este un element esențial al infrastructurii naționale de transport aerian, având un rol important în asigurarea conectivității internaționale și dezvoltarea economică a țării. Astfel, privatizarea acestui activ ar putea să compromită securitatea națională și ar putea să afecteze negativ capacitatea statului de a controla un domeniu important al economiei naționale. Prin includerea Aeroportului Internațional Chișinău în lista bunurilor care nu sunt pasibile de privatizare se asigură că acest activ va rămâne în domeniul public, că va fi gestionat în mod transparent și responsabil, în beneficiul general al cetățenilor, nu în avantajul unor entități private. Examineate în această lumină, Guvernul precizează că intervențiile realizate prin intermediul normelor atacate sunt oportune și necesare și detaliază, o dată în plus, care bunuri nu sunt pasibile de privatizare. Așadar, Guvernul menționează că, în acest caz, nu există indicii că Parlamentul a încălcat prevederile Constituției.

21. Președintele Republicii Moldova precizează că, la 21 mai 2024, a primit spre promulgare Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative. În procedura de promulgare a legii au fost consultate pagina web a Parlamentului, proiectul de lege și nota de fundamentare, avizele Guvernului și al Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului, expertiza Centrului Național Anticorupție, avizele și rapoartele comisiilor parlamentare, între care rapoartele Comisiei de politică externă și integrare europeană și al Comisiei juridice, tabelul de sinteză, precum și amendamentele la proiectul de lege. Pentru că nu au fost stabilite abateri de la prevederile legale, la 24 mai 2024, Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative a fost promulgată și publicată în Monitorul Oficial.

22. Președintele Republicii Moldova notează că sesizarea privind examinarea constituționalității are ca obiect articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024, care completează la pct. 1) cu alineatele (4¹) și (4²) articolul 13 din Legea privind administrarea și deetimizarea proprietății publice și la pct. 2) adaugă o rubrică nouă, nr. 261, cu următorul cuprins: Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”, în Anexa la Legea privind administrarea proprietății publice. Președintele notează că aceste amendamente urmăresc reglementarea competenței Parlamentului de a decide includerea unui bun sau a unei întreprinderi de stat în lista bunurilor care nu sunt pasibile de privatizare, în lipsa propunerii Guvernului, dacă aceasta este de importanță pentru securitatea statului, conform articolului 5 din Legea nr. 174/2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, și dacă întreprinderea de stat activează într-un domeniu de importanță pentru securitatea statului, așa cum prevede articolul 4 din aceeași Lege.

23. Președintele Republicii Moldova precizează că modificările legislative citate nu deviază de la reglementările deja existente în legislație. Mai mult, Legea privind administrarea și deetimizarea proprietății publice în vigoare la data adoptării sale stabilea la articolul 13 alin. (2) lit. b) imposibilitatea privatizării bunurilor transportului aviativ, iar rubrica nr. 160 din Anexa la Lege includea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” în lista bunurilor care nu sunt pasibile de privatizare. Aceste prevederi au fost excluse prin Legea nr. 204/2013. Așadar, Președintele Republicii Moldova precizează că prevederile atacate armonizează dispozițiile Legii privind administrarea și deetimizarea proprietății publice la prevederile legale în vigoare.

24. Referitor la pretinsa încălcare a articolului 131 alin. (4) din Constituție, Președintele Republicii Moldova precizează că autorii sesizării nu au argumentat în ce mod prevederile atacate ar încălca acest articol. Mai mult, includerea unui bun în lista bunurilor nepasibile de privatizare nu face incident articolul 131 alin. (4) din Constituție, iar argumentele sesizării care susțin că prin efectul includerii în această listă este posibilă darea în locațiune a spațiilor din aeroport pentru un termen de cinci ani, nu de trei ani, ignoră faptul că spațiile respective ar putea fi date în locațiune pentru un termen mai mic de cinci ani. Totodată, acest lucru nu presupune, în mod automat, majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare.

III. Aprecierea Curții Constituționale

A. Admisibilitatea

25. Prin Decizia sa din 10 iunie 2024, Curtea a confirmat respectarea condițiilor de admisibilitate a unei sesizări stabilite în jurisprudența sa constantă.

26. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 privind modificarea unor acte normative, ține de competența

Curții Constituționale. Dispozițiile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

27. De asemenea, conform articolelor 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, deputații sunt abilitați cu prerogativa sesizării Curții Constituționale.

28. Referitor la obiectul sesizării, Curtea a reținut că autorii contestă articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative, care completează la pct. 1) cu alineatele (4¹) și (4²) articolul 13 din Legea privind administrarea și deetimizarea proprietății publice nr. 121 din 4 mai 2007. Totodată, pct. 2) din articolul II din Lege amendează lista bunurilor nepasibile de privatizare din Anexa la Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice și adaugă o rubrică nouă, cu nr. 26¹, cu următorul cuprins: Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”.

29. Curtea a reținut că, potrivit normelor de tehnică legislativă, dispozițiile de modificare și de completare a unui act legislativ se includ, de la data intrării lor în vigoare, în actul de bază, identificându-se cu acesta (a se vedea HCC nr. 29 din 21 septembrie 2021, § 14). Așadar, în prezenta cauză, Curtea se va referi la prevederile legii de bază care au fost introduse prin legea modificatoare, *i.e.* la articolul 13 alineatele (4¹) și (4²) și la pct. 26¹ din Anexa la Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice.

30. Autorii sesizării susțin că prevederile contestate încalcă articolele 1 alin. (3) (*statul de drept*), 2 (*suveranitatea și puterea de stat*), 5 (*democrația și pluralismul politic*), 6 (*separația și colaborarea puterilor*), 7 (*Constituția, Lege Supremă*), 8 (*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*), 73 (*inițiativa legislativă*), 74 (*adoptarea legilor și a hotărârilor*), 96 (*rolul Guvernului*) și 131 alin. (4) (*bugetul public național*) din Constituție.

31. Referitor la incidența articolelor 1 alin. (3), 2, 5, 7 și 8 din Constituție, Curtea a menționat că aceste norme comportă un caracter general, reprezintă imperative care stau la baza tuturor legilor și nu pot să constituie repere separate, ci numai în coroborare cu o altă prevedere din Constituție, care trebuie să fie aplicabilă (a se vedea HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 20; HCC nr. 5 din 5 martie 2024, § 54; HCC nr. 9 din 26 martie 2024, § 41; DCC nr. 173 din 13 decembrie 2022, § 18). Cu privire la incidența articolului 6 din Constituție, care garantează principiul separării și colaborării puterilor în stat, Curtea a reținut că autorii sesizării nu au adus argumente în acest sens.

32. Referitor la incidența articolului 23 din Constituție, Curtea a reamintit că acesta nu are o aplicare de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocat standardul calității legii, trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea HCC nr. 6 din 10 martie 2020, § 27; HCC nr. 31 din 17 decembrie 2020, § 33). Astfel, pentru a putea fi invocat acest articol, autorul sesizării trebuie să argumenteze incidența unui drept fundamental (a se vedea HCC nr. 29 din 12 decembrie 2019, § 19). De asemenea, Curtea a indicat că articolul 54 din

Constituție îi impune un mod de analiză a caracterului proporțional al ingerințelor în drepturile fundamentale. Abia în cadrul analizei ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestui articol (a se vedea DCC nr. 101 din 29 august 2023, § 22).

33. Referitor la încălcările procedurale pretinse, Curtea a stabilit că autorii au motivat că amendamentele la proiectul de lege nr. 107 din 8 aprilie 2024, care au devenit articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024, nu au fost avizate de autoritățile competente și că actorii interesați din rândul societății civile nu au fost antrenați în dezbateri. În acest context, Curtea a reamintit că poate verifica constituționalitatea unei legi sub aspect procedural doar dacă la adoptarea acesteia Parlamentul a afectat un element esențial al procesului de legiferare, care rezultă expres din Constituție sau care poate fi dedus în mod clar dintr-un principiu constituțional (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 54; DCC nr. 140 din 16 septembrie 2021, § 25; DCC nr. 149 din 30 septembrie 2021, § 46; HCC nr. 16 din 3 octombrie 2023, § 25).

34. Curtea a constatat că proiectul de lege nr. 107 din 8 aprilie 2024 de modificare a Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale și amendamentele la acesta au fost publicate în modul corespunzător pe pagina *web* a Parlamentului. În timp ce proiectul de lege nr. 107 a obținut rapoartele mai multor comisii parlamentare, avizul Guvernului, pe cel al Centrului Național Anticorupție și pe cel al Direcției generale juridice a Parlamentului, amendamentele la proiectul de lege nr. 107 au fost examinate doar de către Comisia politică externă și integrare europeană, în ședințele sale din 15 și 16 mai 2024¹, pe care le-a propus spre examinare Parlamentului, prin raportul său nr. CPE-06 nr. 172 din 16 mai 2024. Prin pct. 9) și 10) din sinteza raportului Comisiei, amendamentele menționate au fost acceptate, așa cum au fost formulate de către autori.

35. În acest context, Curtea a reținut că autorii în argumentarea capătului de sesizare privind încălcarea obligației de avizare și de consultare fac referire la mai multe prevederi din Legea nr. 797 din 2 aprilie 1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului și din Legea privind actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017. În practica sa recentă, în care a analizat critici similare, Curtea a subliniat că nu examinează procedura de adoptare a unei legi prin raportare la norme infraconstituționale. Curtea a notat că omisiunea de a obține avizele relevante ale autorităților, de a efectua expertize și de a analiza impactul reglementării în cazul elaborării proiectelor de lege trebuie să rezulte, ca să fie examinate de Curte, dintr-un principiu constituțional, nu să rezulte din norme infraconstituționale (a se vedea, în mod similar, DCC nr. 43 din 31 martie 2022, §§ 13, 38 și 39; DCC nr. 178 din 12 decembrie 2023, § 32). Totodată, Curtea a menționat că obligația avizării și a expertizării amendamentelor legislative care nu afectează domeniile stabilite de articolele 109, 111 și 131 alin. (4) din

¹ <https://new.parlament.md/material-details-md.nspx?param=51911815-9ef5-4cfd-a60f-553aa343f2d5>

Constituție nu rezultă din nicio normă constituțională (a se vedea HCC nr. 5 din 5 martie 2024, § 45; DCC nr. 178 din 12 decembrie 2023, § 32).

36. Astfel, pentru că procesul de adoptare a amendamentelor contestate nu a încălcat vreo exigență constituțională explicită, Curtea a respins ca inadmisibile aceste critici de neconstituționalitate.

37. Curtea a reținut că o altă încălcare invocată de către autori vizează lipsa avizului Guvernului la adoptarea amendamentelor contestate, în condițiile în care articolul 131 alin. (4) din Constituție stabilește că orice prevederi care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare trebuie să fie avizate de Guvern. În acest sens, autorii sesizării au argumentat că includerea aeroportului în lista bunurilor nepasibile de privatizare face posibilă darea în locațiune a spațiilor comerciale din cadrul aeroportului pe un termen de până la cinci, nu de trei ani, cum era până la adoptarea acestui amendament. Pentru că articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 ar produce această consecință și deoarece reglementează includerea unui bun care face parte din patrimoniul statului în lista bunurilor nepasibile de privatizare, autorii au susținut că avizul Guvernului era obligatoriu.

38. Curtea a observat că articolul II din Legea nr. 116 din 16 mai 2024 nu prevede obligații financiare bugetare, ci stabilește includerea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” în lista bunurilor care nu pot fi privatizate și, totodată, reglementează competența Parlamentului de a include alte bunuri în această listă, în lipsa vreunei propuneri a executivului. În acest sens, Curtea a stabilit că cerința prevăzută la articolul 131 alin. (4) din Constituție împiedică Parlamentul să facă modificări bugetare, în lipsa avizului executivului. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că pentru a stabili dacă Parlamentul a respectat procedurile prevăzute de articolul 131 alin. (4) din Constituție, va trebui să constate dacă au fost îndeplinite cumulativ următoarele condiții: (1) dacă propunerea legislativă sau amendamentul a avut sau nu ca efect majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, și (2) dacă propunerea legislativă sau amendamentul adoptat de către Parlament a fost acceptat în prealabil de către Guvern (a se vedea HCC nr. 23 din 10 octombrie 2019, § 55; HCC nr. 8 din 11 martie 2021, § 39; HCC nr. 9 din 18 martie 2021, § 36). Curtea a subliniat că această abordare este concepută pentru a echilibra competența Parlamentului de a adopta legi ce vizează bugetul public cu responsabilitatea Guvernului de a administra finanțele publice (a se vedea, în acest sens, articolul 131 alineatele (2) și (6) din Constituție).

39. Așadar, având în vedere că amendamentele contestate nu implică în mod direct consecințe pentru bugetul public, Curtea nu a putut identifica în ce măsură acestea ar putea să influențeze veniturile și cheltuielile bugetare. Astfel, Curtea nu a confirmat incidența articolului 131 alin. (4) din Constituție în prezenta cauză.

40. Referitor la incidența articolelor 73 și 96 din Constituție, care garantează dreptul deputaților la inițiativă legislativă și stabilește rolul Guvernului în realizarea politicii interne și externe a statului și conducerea generală a

administrației publice, autorii sesizării nu au menționat în ce mod aceste prevederi constituționale au fost încălcate la adoptarea amendamentelor contestate.

41. Autorii sesizării au susținut că amendamentele au fost adoptate în grabă, cu încălcarea articolului 74 din Constituție, care reglementează adoptarea legilor și a hotărârilor.

42. Curtea a observat că proiectul de lege nr. 107 a fost înregistrat la Parlament la 8 aprilie 2024 și votat în prima lectură pe data de 12 aprilie 2024. La 7 mai 2024 a fost înregistrat primul amendament, la 15 mai 2024 a fost înregistrat cel de-al doilea amendament, iar la 16 mai 2024, proiectul de lege nr. 107 împreună cu amendamentele propuse la acesta au fost adoptate de Parlament în lectura a doua, devenind Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative.

43. Curtea a reținut că amendamentele formulate la proiectul de lege nr. 107 vizau completarea articolului 13 din Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice cu alineatele (4¹) și (4²) și a Anexei la Lege cu un punct nou, pct. 26¹, care să includă Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” în lista bunurilor care nu pot fi privatizate. Totodată, Curtea a stabilit că articolul II al Legea nr. 116 din 16 mai 2024 amendează/modifică Legea nr. 121 din 4 mai 2007 care este o lege organică, fapt care, potrivit articolului 74 alin. (1) din Constituție, presupune că este nevoie de adoptarea legii, cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

44. În acest caz, din argumentele autorilor sesizării reiese că la adoptarea amendamentelor contestate nu a fost îndeplinit elementul procedural al textului „după cel puțin două lecturi” de la articolul 74 alin. (1) din Constituție. Prin urmare, Curtea a reținut incidența articolului 74 alin. (1) din Constituție.

B. Fondul cauzei

45. Cu titlu preliminar, Curtea subliniază că, potrivit articolului 60 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că Parlamentul este suveran în materia reglementării procedurii de adoptare a legilor. Totuși, suveranitatea Parlamentului nu este absolută, ea fiind limitată de principiile constituționale în această materie. În acest sens, atât la reglementarea procedurilor parlamentare, cât și la aplicarea lor, *i.e.* la adoptarea actelor normative, Parlamentul trebuie să asigure echilibrul corect dintre principiul autonomiei parlamentare și celelalte principii incidente în materia procedurilor parlamentare, care sunt stabilite expres sau care pot fi deduse clar din Constituție (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 53).

46. Curtea menționează că, potrivit articolului 74 alin. (1) din Constituție, legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi. În jurisprudența sa, Curtea a interpretat sensul textului „după cel

puțin două lecturi” din articolul 74 alin. (1) din Constituție și a stabilit că acesta conține atât un element procedural, cât și un element substanțial. Elementul procedural presupune că Parlamentul trebuie să voteze în două lecturi proiectul de lege organică. Elementul substanțial presupune că până la votare Parlamentul trebuie să supună dezbaterilor conținutul proiectului de lege organică (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 35).

47. În Hotărârea nr. 17 din 10 iunie 2021, § 52, interpretând textul „după cel puțin două lecturi” de la articolul 74 alin. (1) din Constituție, Curtea a dezvoltat elementul procedural al acestui articol, stabilit anterior prin Hotărârea nr. 14 din 27 aprilie 2021. Curtea a notat că respectarea cerințelor procedurale referitoare la adoptarea legilor este la fel de importantă ca respectarea cerințelor aplicabile față de conținutul legilor. Cele dintâi protejează democrația parlamentară, care trebuie respectată pe tot parcursul procesului de legiferare și care îi asigură pe cetățeni că legile nu au fost adoptate în mod abuziv. Cele din urmă previn limitarea disproporționată a exercițiului drepturilor și libertăților cetățenilor.

48. Curtea reține că Legea nr. 116 din 16 mai 2024 a amendat Legea nr. 25 din 4 martie 2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale și Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice. Atât legea modificatoare, cât și legile modificate sunt legi organice, care, potrivit articolului 74 alin. (1) din Constituție, se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

49. Curtea precizează că, la 8 aprilie 2024, la secretariatul Parlamentului, un grup de deputați au înregistrat proiectul de lege nr. 107, cu denumirea „Legea privind modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale”². La 12 aprilie 2024, Parlamentul a examinat și a votat în prima lectură acest proiect.

50. Curtea observă că în procesul pregătirii pentru a doua lectură, proiectul de lege nr. 107 a fost avizat de Guvern, de patru comisii parlamentare, de Centrul Național Anticorupție și de Direcția generală juridică a Parlamentului. Între timp, la acest proiect au fost propuse două amendamente: (i) amendamentul nr. 09/03-63 din 7 mai 2024 de completare a Anexei la Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice cu poziția nr. 26¹ „Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”³; (ii) amendamentul nr. VG 29/03-65 din 15 mai 2024 de completare a articolului 13 din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice cu alineatele (4¹) și (4²)⁴. Curtea notează că aceste două amendamente menționate (i) au fost, posterior primei lecturi, înregistrate și anexate la proiectul de lege nr. 107 și (ii) amendează o lege organică distinctă de cea vizată de proiectul de bază care a fost votat în prima lectură la 12 aprilie 2024.

51. Curtea reține că proiectul de lege nr. 107 din 8 aprilie 2024, care includea și amendamentele menționate *supra*, a fost votat de Parlament la 16 mai 2024 în

² <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=8003f932-2fdf-43cd-aeb8-cb2d3f39b303>

³ <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=f441f654-40ca-472d-9a53-b6c65b8a6f59>

⁴ <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=ee2233d3-cefa-4f80-98ef-0d3c364ada33>

a doua lectură, devenind Legea nr. 116 din 16 mai 2024 pentru modificarea unor acte normative (a se vedea §§ 8-11 *supra*). Totuși, Curtea constată că articolul II din această Lege modifică, pe baza a două amendamente examinate și votate de Parlament într-o singură lectură, Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, care este o lege organică. În acest sens, Curtea constată lipsa unei legături indispensabile între obiectul proiectului de lege votat în prima lectură și amendamentele la acesta votate doar în a doua lectură. Mai mult, Curtea reține că notele explicative la aceste amendamente și raportul comisiei de profil⁵ sunt silențioase la acest aspect și nu argumentează unicitatea obiectului de reglementare.

52. Așadar, Curtea reține că completările făcute la Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice prin intermediul articolului II al Legii nr. 116 din 16 mai 2024 cu privire la modificarea unor acte normative au fost votate doar într-o singură lectură, în ședința Parlamentului din 16 mai 2024. Astfel, Curtea constată că în acest caz legislatorul nu a respectat exigențele articolul 74 alin. (1) din Constituție.

53. Curtea nu poate trece cu vederea acest viciu de procedură și constată că nu este întrunită condiția procedurală de la articolul 74 alin. (1) din Constituție, care stabilește că legile organice se adoptă în două lecturi, cu votul majorității deputaților aleși. Având în vedere cele menționate, Curtea constată că articolul 13 alineatele (4¹) și (4²) și pct. 26¹ din Anexa la Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății au fost adoptate de Parlament într-o singură lectură, în data de 16 mai 2024. Prin urmare, Curtea constată că aceste prevederi trebuie declarate neconstituționale.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) litera a), 140 alin. (2) din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 litera a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* sesizarea privind controlul de constituționalitate al articolului 13 alineatele (4¹) și (4²) și pct. 26¹ din Anexa la Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, depusă de dnii Oleg Reidman, Said-Muhmat Amaev, Grigore Novac, Vladimir Odnostalco, Fiodor Gagauz, Constantin Starîș și de dnele Alla Darovannaia, Tatiana Cunețchi, Adela Răileanu, Diana Caraman, deputați în Parlamentul Republicii Moldova.

2. *Se declară neconstituționale* articolul 13 alineatele (4¹) și (4²) și pct. 26¹ din Anexa la Legea nr. 121 din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice.

⁵ <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=de7eee94-a53e-456b-bb7f-adcb2a42248b>

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI II DIN
LEGEA NR. 116 DIN 16 MAI 2024 PENTRU MODIFICAREA UNOR ACTE NORMATIVE

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

*Chișinău, 20 iunie 2024
HCC nr. 14
Dosarul nr. 131a/2024*